

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเพื่อส่งเสริมหมู่บ้านหัตถกรรมไม้แกะสลักให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
กรณีศึกษาหมู่บ้านกิวแลน้อย ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลของการวิจัย
ในบทนี้แบ่งออกได้เป็น 3 ประการ ดังต่อไปนี้

4.1 ภูมิหลังและบริบทของชุมชน

4.2 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ในหมู่บ้าน
กิวแลน้อย

4.3 แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านหัตถกรรมไม้แกะสลักให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.4 เสนอรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในหมู่บ้านกิวแลน้อย

4.1 ภูมิหลังและบริบทของชุมชน

4.1.1 สถานที่ตั้ง

ชุมชนหมู่บ้านกิวแลน้อยตั้งอยู่ในหมู่ที่ 10 ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง
จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ ตามเส้นทางหลวงแผ่นดิน 108
ถนนสายเชียงใหม่-ฮอด กิโลเมตรที่ 22 แยกมาทางทิศตะวันตกเป็นถนนเลียบรินคลอง
ชลประทาน มีระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ 26 กิโลเมตร

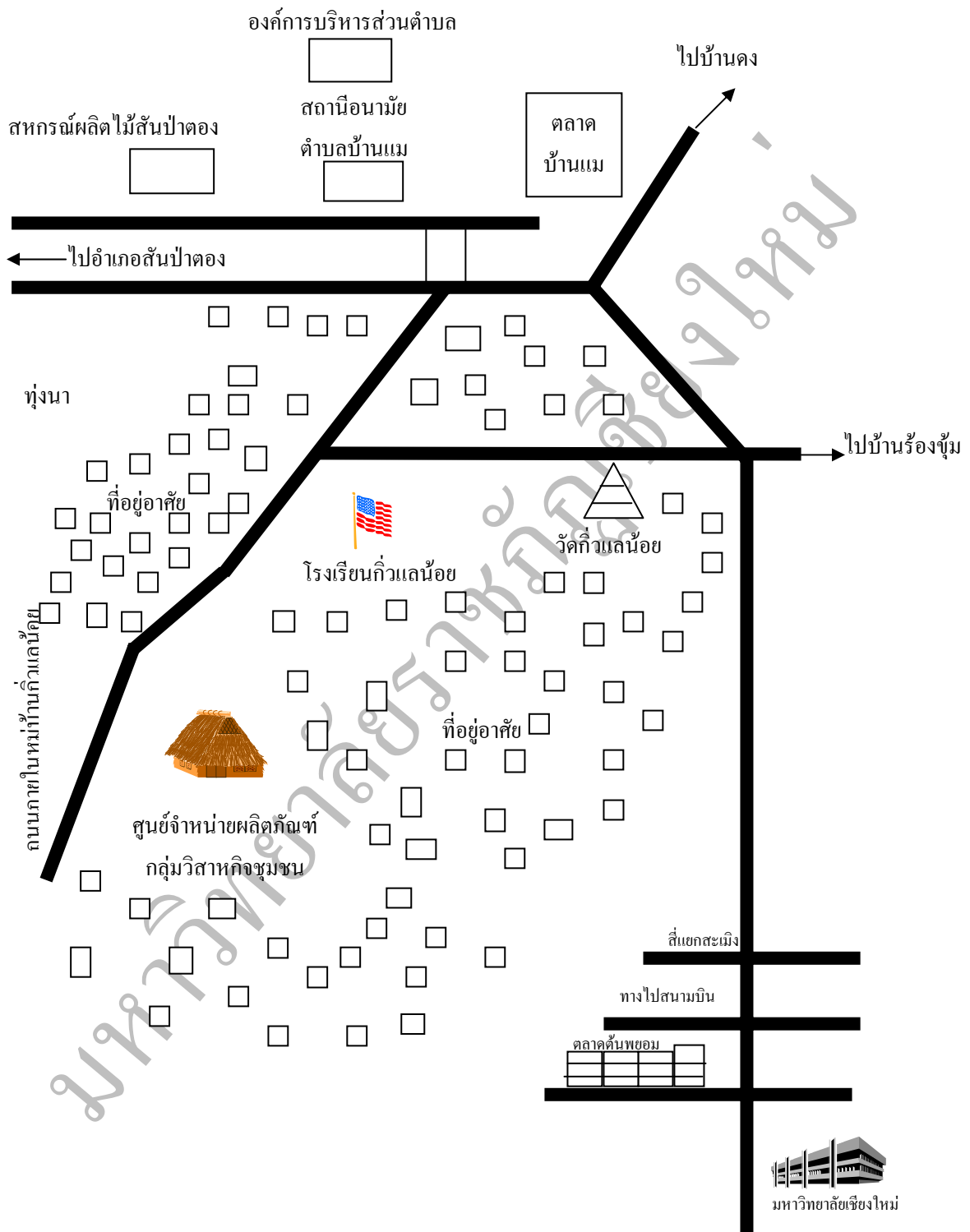
ทิศเหนือ ติดกับบ้านน้ำบ่อหลวง หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำบ่อหลวง อำเภอสันป่าตอง
จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดกับบ้านดง หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก ติดกับบ้านกิวแลหลวง หมู่ที่ 4 ตำบลยู่หา อำเภอสันป่าตอง
จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันตก ติดกับบ้านเจดีย์เนิ้ง หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง จังหวัด
เชียงใหม่

ชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยมีวัด 1 วัด คือ วัดกิ้วแลน้อย เป็นศาสนสถานของชุมชน มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนกิ้วแลน้อยประสิทธิ์วิทยาเป็นที่ศึกษาเล่าเรียนของคนในชุมชนมีสถานีอนามัย 1 แห่ง เป็นที่สำหรับรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ของวัดและโรงเรียน นอกจากนั้นชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยยังมีตลาดอีก 1 แห่ง เป็นแหล่งจับจ่ายซื้อข้าวปลาอาหารและสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันเป็นตลาดซึ่งชาวบ้านเรียกว่า“กาดแลง”จะเริ่มทำการขายตั้งแต่เวลาประมาณ 09.00 น. เป็นต้นไป ถึงเวลา 15.00 น. ของทุกวัน ใกล้เคียง ๆ กับตลาดจะมีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์แกะสลักของสมาชิกกลุ่มสหกรณ์เป็นที่แสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักของกลุ่มสหกรณ์ แผนผังของชุมชนบ้านกิ้วแลน้อย รูปภาพตัวอย่างที่ 4.1

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาพที่ 4.1 แผนที่โดยสังเขปของชุมชนบ้านกัวแลน้อย

4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะโดยทั่วไปในชุมชนบ้านกิ้วแลน้อย พื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นที่ราบ ดินมีลักษณะเป็นดินร่วน มีพื้นที่ทั้งหมด 745 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่นา 370 ไร่ พื้นที่สวน 73 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย 302 ไร่ ซึ่งพื้นที่อยู่อาศัยส่วนมากจะปลูกบ้านในบริเวณเดียวกันกับสวนครัวของบ้าน แต่ละหลัง ทำให้ชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยมองดูร่มรื่นเขียวขจีไปด้วยต้นไม้ไม่น้อยใหญ่ แหล่งน้ำธรรมชาติของหมู่บ้าน ได้แก่ ลำน้ำخان ปัจจุบันบ้านกิ้วแลน้อยยังได้รับน้ำจากคลองส่งน้ำชลประทานแม่แตงซึ่งลำน้ำทั้ง 2 แห่งสามารถใช้เป็นแหล่งน้ำกินน้ำใช้ของหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี

สภาพภูมิอากาศของบ้านกิ้วแลน้อยมีลักษณะคล้ายคลึงกับพื้นที่บริเวณอื่นๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือเป็นเขตภูมิอากาศแบบเย็นสบายเกือบตลอดทั้งปี จะมีบางช่วงที่มีอากาศร้อนแต่ไม่ถึงกับร้อนมาก คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคมเท่านั้น ซึ่งในระหว่างเดือนนี้ในตอนเช้าและตอนเย็น อากาศในเขตหมู่บ้านกิ้วแลน้อยยังคงเย็นสบาย

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายนเป็นช่วงที่มีมรสุมพัดเอาความชื้นเข้ามาทำให้ประเทศเกิดฝนตกชุกในเดือนสิงหาคมถึงกลางเดือนกันยายนจะเป็นช่วงที่ฝนตกชุกที่สุด

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ราวปลายเดือนกันยายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ เกิดจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดพานำความหนาวเย็นและแห้งแล้งจากประเทศจีนมาปกคลุมประเทศไทย โดยเฉพาะเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศประมาณปลายเดือนธันวาคมถึงเดือนมกราคมจะเป็นช่วงที่มีอากาศหนาวเย็นที่สุด (ที่ว่าการอำเภอสันป่าตอง, 2545 : 4.3)

4.1.3 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

เมื่อประมาณ 600 ปีก่อนในสมัยพระเจ้าแสนเมืองมาเป็นเจ้าเมืองปกครองนครเชียงใหม่ (พ.ศ. 1928 - 1945) ได้มีคนจากบ้านศรีสุพรรณ บ้านหมื่นสาร บ้านวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่บางส่วน ซึ่งปัจจุบันอยู่บริเวณประตูเชียงใหม่ ได้อพยพตั้งถิ่นฐานทำนาทำสวนอยู่ในเขตท้องที่อำเภอบ้านแม (สมัยนั้นบ้านแม ยกฐานะเป็นอำเภอ) ซึ่งเป็นบริเวณที่ราบเหมาะแก่การ อยู่อาศัยและเพาะปลูกโดยทางทิศตะวันออกเป็นที่ราบผืนใหญ่ (หลวง) ทางทิศตะวันตกเป็นที่ราบผืนเล็ก (น้อย) มีทางเชื่อมติดต่อกันเป็นรอยคอด (กิว) ต่อมากมีคนอพยพกันมามากขึ้นกลายเป็นหมู่บ้าน จากที่ราบทางทิศตะวันออกเรียกว่าบ้านกิ้วแลหลวง ที่ราบทางทิศตะวันตกเรียกว่าบ้านกิ้วแลน้อย ชื่อของหมู่บ้านมาจากลักษณะของถนนหนทางในการอพยพมาตั้ง

ถิ่นฐานในสมัยนั้น ซึ่งเป็นเส้นทางที่คับแคบ จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามถนนว่า “บ้านกิ้วแลน้อย” (วัดน้ำบ่อหลวง เอกสารอัดสำเนา)

4.1.4 การประกอบอาชีพ

ชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 26 กิโลเมตร ทำให้การเดินทางติดต่อกับชาย หรือติดต่อกิจอื่นทำได้สะดวก ชาวบ้านในชุมชน นอกจากจะประกอบอาชีพเกษตรแล้ว เมื่อถึงฤดูฝนชาวบ้านส่วนหนึ่งก็จะหยุดเกษตรกรรมมาทำนา และหยุด อีกครั้งเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว หลังเก็บเกี่ยวบางแห่งก็จะปลูกถั่วเหลืองต่อเพื่อเพิ่มรายได้ อีก ส่วนหนึ่งของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ยังคงมีที่นาอยู่และมีรายได้ดีจากการเกษตรกรรม ก็จะว่าจ้างผู้อื่นให้ทำนาแทน

คนในชุมชนบ้านกิ้วแลน้อย ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น การทำนา การปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ถั่วเหลือง หอม กระเทียม หลังฤดูการทำนาก็ประกอบอาชีพด้าน เกษตรกรรมทุกหลังคาเรือน ในปัจจุบันอาชีพการเกษตรกรรมมีรายได้ดีกว่าการทำนา จึงทำให้ ประชาชน ในหมู่บ้านประมาณกว่าครึ่งจ้างคนในหมู่บ้านทำนาแทน โดยที่ตนเองไม่ได้หยุดการ เกษตรกรรม แต่จะนำเงินที่ขายงานเกษตรกรรมมา ว่าจ้างแทนจนเก็บเกี่ยวเสร็จ ส่วนข้าว ถ้าใครได้มากพอก็จะเก็บไว้กินส่วนหนึ่ง ที่เหลือก็จะนำไปขายในรูปแบบของข้าวเปลือกซึ่งจะมีโรงสี ใกล้ ๆ ชุมชนมากคอยรับซื้อ เงินที่ได้ก็จะนำไปซื้อ ข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นทุน ทำอาชีพเกษตรกรรมต่อไป นอกจากทำนาและเกษตรกรรมแล้ว ยังมีอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป

นอกจากนี้ชาวบ้านกิ้วแลน้อยยังคงเหลือที่นาไว้ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก ข้าวโพด แตงกวา ฟักทอง เป็นต้น เพื่อเป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่งด้วย

4.1.5 การคมนาคม

ชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ตามเส้นทางหลวงแผ่นดิน 108 ถนนสายเชียงใหม่ – ฮอด กิโลเมตรที่ 22 แยกมาทางทิศตะวันตกเป็นถนนเลียบริม คันคลองชลประทาน มีระยะทาง 5 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ 26 กิโลเมตร

ภายในชุมชนกิ้วแลน้อยมีถนน 2 สาย ที่ใช้เชื่อมติดต่อกันภายในหมู่บ้านและ ระหว่างกันกับชุมชนใกล้เคียง ถนนสายในหมู่บ้านซึ่งเส้นนี้จะผ่านโรงเรียน วัด ตลาด สถานีอนามัย และมีบ้านพักอาศัยอยู่ 2 ซ้ำทาง ส่วนอีกเส้นหนึ่งคือเส้นทางถนนคันคลองชลประทาน ซึ่งจะเป็นเส้นทางตัดผ่านท้าย ๆ หมู่บ้าน ส่วนมากจะตัดผ่านไร่นาซึ่งชาวบ้านที่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมชุมชนจะอาศัยแหล่งน้ำจากคลองชลประทานแห่งนี้

การเข้าถึงชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านกิ้วแลน้อยสามารถใช้เส้นทางคมนาคมทางถนนได้เพียงวิธีเดียว โดยมีถนนสายหลักที่สำคัญ 2 สายคือ

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 เชียงใหม่ – ฮอด แยกที่ กิโลเมตร ที่ 22 แยกเข้ามาทางทิศตะวันตกเป็นถนนเลียบบันคลองชลประทาน มีระยะทาง 5 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ 26 กิโลเมตร ถนนเลียบบันคลองชลประทานสายนี้ยังสามารถเดินทางจากอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่มายังหมู่บ้านกิ้วแลน้อยได้อีกทางหนึ่งใช้ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร

ทางหลวงจังหวัด หมายเลข 121 โดยตัดแยกผ่านถนนสุเทพเข้าทางด้านข้างตลาดต้นพยอม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นถนนเลียบบันคลองชลประทานระยะทาง 25 กิโลเมตร

ถนนทุกสายดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงและเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในอำเภอสันป่าตองได้ทุกแหล่งท่องเที่ยวและยังสามารถเดินทางไปยังอำเภอ จังหวัดอื่น ๆ ได้ เช่น เดินทางไปอำเภอแม่วาง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งพื้นที่ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเส้นทางที่สะดวกเนื่องจากสภาพถนนส่วนใหญ่เป็นถนนที่ถาวรแล้ว

พาหนะที่ใช้เดินทางไปยังหมู่บ้านกิ้วแลน้อยสามารถไปได้ทั้งรถยนต์ส่วนตัวและรถโดยสารหากนักท่องเที่ยวเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวจากตัวจังหวัดเชียงใหม่ถึงหมู่บ้านกิ้วแลน้อย ใช้เวลาเดินทาง 45 นาที โดยสภาพถนนที่ดี แต่ถ้าใช้บริการรถยนต์โดยสารนั้น ถ้าเดินทางจากถนนสายหลัก คือ สายเชียงใหม่ - ฮอด จากสถานีจอดรถประจำเชียงใหม่ ใช้บริการรถบัสหรือ รถโดยสารสี่ล้อเล็กสายเชียงใหม่-ฮอด ซึ่งจะมีบริการตั้งแต่เวลา 05.00 น. - 19.00 น. ทุก 1 ชั่วโมง ราคาโดยสาร 15 บาท ถึง กิโลเมตรที่ 22 ทางแยกเข้าหมู่บ้านกิ้วแลน้อย จากนั้นเช่ารถสามล้อเครื่องหรือรถจักรยานยนต์รับจ้างเข้าสู่หมู่บ้านสนนราคาตั้งแต่ 20 - 30 บาท แล้วแต่จะตกลงราคากันได้โดยใช้เวลาเดินทาง 10 นาที

4.1.6 สิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน

ชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสาธารณูปโภคขั้นสูง ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานประกอบด้วย

การคมนาคม เส้นทางคมนาคมที่ใช้ติดต่อภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต 2 สาย และถนนลูกรัง เส้นทางที่ใช้ติดต่อกับหมู่บ้านอื่นเป็นถนนเลียบบันคลองชลประทาน

ไฟฟ้า ทุกครัวเรือนและสถานที่สำคัญมีไฟฟ้าใช้ โดยมีหน่วยงานให้บริการ คือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสาขาสันป่าตอง

น้ำกินน้ำใช้ แหล่งน้ำบริโภคของหมู่บ้านอาศัยจากแหล่งน้ำหลายแหล่ง ได้แก่ น้ำชลประทาน น้ำฝน บ่อบาดาล ประปาหมู่บ้าน และน้ำจากลำน้ำแม่ขาน

ห้องน้ำสาธารณะ ในหมู่บ้านก๊วแลน้อยยังไม่มีการสร้างห้องน้ำสาธารณะ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง แต่หากนักท่องเที่ยวมีความประสงค์จะใช้ห้องน้ำของร้านค้า กลุ่ม ของโรงเรียนได้ และห้องน้ำของตลาดสดมี 2 ห้อง เป็นห้องน้ำรวมไม่ได้แยกว่าเป็นห้องน้ำชาย หรือห้องน้ำหญิง และขอเข้าตามบ้านของชาวบ้าน

ลานจอดรถ นักท่องเที่ยวสามารถจอดรถได้ทุกพื้นที่ของชุมชน

การสื่อสารและการโทรคมนาคม ในชุมชนมีตู้โทรศัพท์สาธารณะภายใน ประเทศ 3 แห่ง และสามารถใช้บริการโทรศัพท์สาธารณะต่างประเทศได้ที่ทำการไปรษณีย์อำเภอ สันป่าตอง ตั้งอยู่ที่เทศบาลสันป่าตองอยู่ห่างจากชุมชนก๊วแลน้อยประมาณ 6 กิโลเมตร และ ให้บริการด้านไปรษณีย์ภัณฑ์และพัสดุ และบริการด้านอินเทอร์เน็ต

สถานพยาบาล สถานพยาบาลที่อยู่ใกล้มากที่สุดคือ สถานีอนามัยตำบล บ้านแม่ เป็นสถานีอนามัยที่ชาวบ้านในหมู่บ้านนิยมไปรักษาพยาบาลเบื้องต้น ตั้งอยู่ในบริเวณเขตหมู่บ้าน ก๊วแลน้อย นอกจากนี้แล้วยังมีโรงพยาบาลสันป่าตองซึ่งเป็นโรงพยาบาลประจำอำเภอสันป่าตอง ทำงานตลอดเวลา 24 ชั่วโมง ตั้งห่างจากหมู่บ้านก๊วแลน้อยประมาณ 10 กิโลเมตร ถนนหนทางไป มาสะดวก ซึ่งเป็นสถานพยาบาลที่คนในอำเภอสันป่าตองและอำเภอใกล้เคียงมาทำการ รักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลแห่งนี้

สาธารณูปโภคขั้นสูง ประกอบด้วย

สถาบันการเงิน ธนาคารที่ตั้งอยู่ใกล้หมู่บ้านที่สุด ตั้งอยู่ในอำเภอสันป่าตองคือ ธนาคาร ไทยพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย และธนาคาร เพื่อการเกษตรและ สหกรณ์ ซึ่งตั้งห่างจากหมู่บ้านประมาณ 6 กิโลเมตร

สถานที่ราชการ หน่วยงานราชการที่ตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้าน มี 3 หน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแม่ สถานีอนามัยตำบลบ้านแม่ และศูนย์ฝ้ายปกครอง ตำบลบ้านแม่ นอกจากนี้ภายในหมู่บ้านยังมีศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบลบ้านแม่ ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ที่ ศูนย์วิสาหกิจหัตถกรรมชุมชน แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่มาอยู่ประจำ

ร้านค้า ตลาด และสถานบริการน้ำมัน ในหมู่บ้านมีร้านค้าต่างๆ ทั้งหมด 16 แห่ง เป็นร้านขายของชำทั้งหมด 8 ร้าน ร้านอาหาร 3 ร้าน ร้านค้าชุมชน 1 ร้าน ร้านซ่อมรถยนต์ 1 ร้าน และร้านซ่อมเครื่องไฟฟ้า 1 ร้าน แหล่งที่ชาวบ้านนิยมชอบไปจับจ่ายใช้สอยคือตลาดสดใน หมู่บ้าน สถานบริการน้ำมันมีจำนวน 1 แห่ง ซึ่งเป็นสถานบริการน้ำมันขนาดเล็ก (ปั้มหลอด)

สหกรณ์หัตถกรรมผลิตไม้สั้นป่าตอง ตั้งอยู่ใกล้กับองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านแม่ และตลาดสด ตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 มีการสาธิตการผลิตและจำหน่ายไม้แกะสลัก ของสมาชิกร้านค้าในสหกรณ์

ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้แกะสลักของสมาชิกกลุ่มอมรินทร์พย์ ตั้งอยู่ใน บริเวณภายในชุมชนที่บ้าน นางสิวพร ทองจ่าม ประธานกลุ่มฯ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2541 เพื่อรองรับ การพัฒนาอาชีพไม้แกะสลักของสมาชิกในชุมชน โดยสมาชิกแกะสลักรวมกลุ่มกันบริหารจัดการ ทำการตลาดเอง และเพื่อให้มาตรฐานในการแกะสลักซึ่งสมาชิกมีการผลิตไม้แกะสลักที่ศูนย์ จำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มและที่บ้านของตนเองแล้วนำผลิตภัณฑ์มาฝากขายที่ศูนย์นักท่องเที่ยว สามารถเยี่ยมชมศูนย์ทั้งสองได้ทุกวันตั้งแต่ เวลา 08.00 น. – 17.00 น. ไม่เว้นวันหยุดราชการ

ศูนย์บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว ปัจจุบันบ้านกิวแลน้อยยังไม่มีศูนย์บริการข้อมูล ทางการท่องเที่ยว และบริการในการแนะนำให้ผู้จักผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักของชุมชนหากนักท่องเที่ยว อยากรทราบหรือต้องการสิ่งใดจะต้องสอบถามที่วัดกิวแลน้อยหรือที่องค์การบริหารส่วนตำบล บ้านแม่เป็นหลัก ซึ่ง (นางเพ็ญผกา คงใหญ่, สัมภาษณ์ 12 มิ.ย. 47) กล่าวว่า “...คนในหมู่บ้าน ต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านแต่ก็ไม่ว่าจะจัดอย่างไรแบบไหนเพราะไม่มีความรู้เรื่องการ ท่องเที่ยว...” และยังคงกล่าวต่อไปอีกว่า “...อยากจะขอให้ทางภาครัฐหรือผู้เกี่ยวข้องเข้ามาให้การ อบรมพวกเราให้มีความรู้เรื่องการจัดการเรื่องการท่องเที่ยวและสอนให้พวกเรามีความรู้เรื่องการพูด การบรรยายให้คนที่เข้ามาเที่ยวหรือเข้ามาชมผลงานไม้แกะสลักของพวกเราหรือเล่าเรื่อง ชุมชน ของพวกเราให้ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมเอ็นฟัง...”

สาธารณูปโภคดังกล่าวแล้วเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวและ คนในชุมชนอย่างเพียงพอ

4.1.7 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

4.1.7.1 สภาพทางสังคม

ประชากรในหมู่บ้านกิวแลน้อยมีทั้งหมด 237 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 803 คน แยกเป็นชาย 385 คน เป็นหญิง 418 คน และประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทยพื้นเมือง โดยกำเนิด นับถือศาสนาพุทธ ใช้ภาษาไทยพื้นเมืองเป็นภาษาถิ่นทุกคน ชุมชนมีโครงสร้างพื้นฐาน เป็นระบบเครือญาติ ทำให้มีความสามัคคีและร่วมมือในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

เมื่อจำแนกลักษณะประชากรของหมู่บ้านตามช่วงอายุ พบว่าประชากรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านอยู่ในช่วงอายุ 18 - 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.70 ของประชากรทั้งหมดของหมู่บ้าน

รองลงมาคือช่วงอายุ 50 - 60 ปี และช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.30 และ 17.56 ตามลำดับ ที่เหลืออยู่ในช่วงอายุ 6 - 11 ปี และ 12 - 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.48 และ 3.74 ตามลำดับ

ชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยมีการรวมกลุ่มต่าง ๆ ด้วยกันหลายกลุ่ม ซึ่งรายละเอียดของการรวมกลุ่มต่าง ๆ มีดังนี้ (นายโสพิน มณีวรรณ, สัมภาษณ์ พ.ศ. 2547) ผู้ใหญ่บ้านบ้านกิ้วแลน้อย

- 1) กลุ่มฌาปนกิจ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2520 โดยทุกครัวเรือนในหมู่บ้านเป็นสมาชิก โดยมีการออมเงินเพื่อนำไปเป็นกองทุนเพื่อร่วมในพิธีศพของสมาชิกในหมู่บ้าน
- 2) กลุ่มผู้สูงอายุ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2540 สนับสนุนการจัดตั้งโดยโรงพยาบาลสันป่าตอง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการออมเงินมากขึ้น โดยมีการออมเงินของสมาชิกภายในกลุ่มให้สมาชิกมีการกู้ยืมระยะเวลาการชำระเงินคืน 3 เดือน
- 3) กลุ่มออมทรัพย์วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านกิ้วแลน้อยจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2541 สนับสนุนโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการออมทรัพย์ของกลุ่มผลิตไม้แกะสลักของชุมชน เพื่อให้สมาชิกสามารถมีสิทธิในการใช้ไม้หวงห้ามในการแกะสลักได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และยังเป็นกรรวมกลุ่มเพื่อสืบทอดอนุรักษ์หัตถกรรม การแกะสลักของหมู่บ้าน ปัจจุบันมีสมาชิก 95 คน ภายในกลุ่มมีการดำเนินงานในลักษณะสหกรณ์
- 4) กลุ่มสหกรณ์หัตถกรรมผลิตไม้แกะสลักสันป่าตองจัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2518 เพื่อให้สมาชิกมีสิทธิสามารถใช้ไม้หวงห้ามในการแกะสลักได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 125 คน มีการระดมหุ้นและจัดตั้งกลุ่ม มีการดำเนินการในรูปแบบสหกรณ์
- 5) กลุ่มเกษตรกรพึ่งตนเอง จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2543 โดยองค์กรพัฒนาชุมชน (NGOs) มีสมาชิกทั้งหมด 30 คน จัดตั้งเพื่อรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร โดยใช้เงินกลุ่มเป็นการลงทุนหมุนเวียน และจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือสินค้าให้กับสมาชิกโดยใช้เงินเชื่อ

4.1.7.2 วิถีชีวิตความเป็นอยู่ประเพณีวัฒนธรรม

ชาวบ้านในชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายมีความเป็นอยู่ที่สมถะไม่ฟุ้งเฟ้ออยู่แบบธรรมดาดำเนินแบบสังคมเกษตรกรรม อุปนิสัยโดยทั่วไปของชาวบ้านเป็นผู้รักความสะอาด รักความสงบ และยังรักษาประเพณีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมไว้อยู่มาก และมีความขยันหมั่นเพียร ในการทำมาหากิน เช่น ประกอบอาชีพแกะสลักไม้ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ปลูกผักสวนครัว ในบริเวณบ้านเหลือกินเหลือใช้ก็แบ่งปันเพื่อนบ้านและนำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้

ลักษณะบ้านแต่ละหลังของชาวบ้านในชุมชนกิ้วแลน้อยจะมีรั้วรอบขอบชิดเป็นรั้วไม้และรั้วคอนกรีต แต่ส่วนมากจะเป็นรั้วไม้ ลักษณะตัวบ้านส่วนมากก็จะทำด้วยไม้

ทั้งหลัง ชั้นเดียวเป็นบ้านทรงล้านนา ซึ่งไม่มีกาแล ยกใต้ถุนสูง ทำให้สมาชิกภายในบ้านใช้ทำกิจกรรมใต้ถุนบ้านได้สะดวกสบาย รองลงมาจะเป็นบ้านคอนกรีตชั้นเดียวและสองชั้น จะสังเกตเห็นได้ว่าบริเวณบ้านของชุมชนจะไม่มีศาลเจ้าหรือศาลพระภูมิเพราะชาวบ้านไม่นับถือผี ซึ่งสืบทอดกันมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน

การทำงานที่ต้องใช้แรงงานมาก ๆ ก็จะมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การปลูกบ้าน การลงแขกดำนา เกี่ยวข้าว หรืองานทำบุญต่าง ๆ ของเพื่อนบ้าน เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานกฐิน ผ้าป่า งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น ชาวบ้านในชุมชนและหมู่บ้านใกล้เคียงก็จะเสียสละเวลาว่างของตนเอง ทั้งร่างกายและทรัพย์มาช่วยด้วยความตั้งใจ โดยจะหยุดงานประจำของตนเอง เช่น งานแกะสลักไม้ หรืองานอื่น ๆ แม้จะขาดรายได้เพราะต้องหยุดงานมาช่วยเหลือเพื่อนบ้าน แต่พวกเขาก็เต็มใจที่ได้มาช่วยเหลือจนงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ชาวบ้านกัวแลน้อยมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกับคนในล้านนาโดยทั่วไป เป็นต้นว่ามีวัดซึ่งเป็นสถานที่ที่ทุกคนในชุมชนให้ความสำคัญที่ถือว่าวัดเป็นที่อบรมจิตใจ และใช้ประกอบศาสนกิจในการทำบุญเทศกาลต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ เข้าพรรษา งานบวช งานปอยหลวง เป็นต้นและการทำบุญในวันพระเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม ที่ยึดถือตามแบบอย่างพุทธศาสนิกชนที่ดี ซึ่งทำให้บ้านแต่ละหลังนับถือพระพุทธเจ้า มีพระพุทธรูปซึ่งประดิษฐานไว้บนหิ้งบูชา ซึ่งชาวบ้านเรียกว่าหิ้งพระ ไว้บูชากราบไหว้ เมื่อถึงประเพณีสงกรานต์ในวันที่ 15 เมษายนของทุกปีที่ชาวบ้านเรียกว่าวันพญาวัน ก็จะนำเอาองค์พระพุทธรูปที่อยู่บนหิ้งพระลงมาสรงน้ำขมิ้น ส้มป่อย เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่อยู่อาศัยภายในบ้าน และมีการปฏิบัติเช่นนี้ในวันสงกรานต์ของทุกปี ส่วนในวันสงกรานต์ในวันที่ 13 เมษายน ตอนเช้ามีคั้งคนทางเหนือเรียกว่า วันสังขารล่อง หรือ “วันปีใหม่เมือง” ได้เริ่มขึ้นแล้ว คือวันที่อายุแก่หรือล่วงเลยไปอีก 1 ปี ชาวบ้านก็จะจุดประทัดให้เกิด เสียงดัง เพื่อเป็นการบอกให้รู้ว่าปีเก่าได้ล่วงเลยไปแล้วพร้อมกับขับไล่สิ่งที่ไม่ดีให้ไปกับปีเก่า และตอนสายของวันนี้ตามบ้านเรือนต่างๆก็จะทำความสะอาดกวาดบ้านเรือน ซักผ้า ห่ม ที่นอน หมอน มุ้ง กำจัดขยะมูลฝอยรอบ ๆ บริเวณบ้านเรือน เพื่อเป็นการขับไล่เสนียดจัญไรออกไปให้พ้น

วัฒนธรรมที่ดีของคนในชุมชนบ้านกัวแลน้อยให้ความเคารพผู้อาวุโส ผู้น้อยเชื่อฟังยำเกรงผู้ใหญ่ ตลอดจนผู้ใหญ่เองให้คำปรึกษาสั่งสอนในสิ่งที่ดีให้แก่ผู้น้อย การพูดจาปราศรัย ถ้อยที ถ้อยอาศัยมีการช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ผู้น้อยจะระลึกถึงพระคุณเหล่านี้ของผู้ใหญ่อยู่เสมอ จะไม่พูดจาที่ไม่สุภาพต่อผู้อาวุโส และในช่วงวันสงกรานต์ของทุกปีจึงได้มีการรดน้ำดำหัวขอพรจากผู้อาวุโสในชุมชนเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

นอกจากนี้งานศิลปวัฒนธรรมที่มีลักษณะโดดเด่นของชุมชนคือไม้แกะสลัก ซึ่งผู้เป็นลูกหลานได้รับการอบรมและได้รับการถ่ายทอดวิธีการและประสบการณ์จากบรรพบุรุษที่สืบทอดรักษางานศิลปหัตถกรรมที่ได้รับมาอย่างเหนียวแน่นด้วยดีตลอดมา

แม้ว่าปัจจุบันบ้านกิ้วแลน้อยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การเมือง และการปกครอง แต่ชาวบ้านกิ้วแลน้อยก็ยังคงมีการธำรงเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ประกอบพิธีทางศาสนาที่มีการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องถึงแม้งานประเพณีต่างๆ เหล่านี้จะมี การเปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อยเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน แต่ก็นับว่ายังทรงคุณค่าและมีความดั้งเดิมอยู่มาก รวมทั้งพื้นฐานโครงสร้างทางสังคมแต่เดิมของบ้านกิ้วแลน้อยนั้นเป็นไปในระบบเครือญาติ ชุมชนจึงมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นสิ่งที่หาได้ยากในสภาพสังคมท้องถิ่นอื่นในปัจจุบัน

การเดินทางไปยังชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยซึ่งในระหว่างทางจนถึงหมู่บ้านกิ้วแลน้อย จะเห็นภูมิทัศน์ 2 ข้างทางของชุมชนในย่านนี้ที่มีความสวยงามเป็นธรรมชาติอยู่มาก โดยมีต้นไม้ใหญ่เขียวชอุ่มร่มรื่นเย็นสบาย รวมทั้งมีการทำไม้แกะสลักของชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านปะปนกับที่พักอาศัยของผู้คนตลอดเส้นทางจนถึงหมู่บ้านกิ้วแลน้อยแห่งนี้

ในช่วงฤดูทำนาก็จะเห็นชาวบ้านบางครอบครัวกำลังไถนาโดยใช้ควายไถนาอยู่บางครอบครัวก็กำลังดำนาโดยใช้การลงแขกตามแบบอย่างบรรพบุรุษ ซึ่งการทำนาแต่ละครั้ง ชาวนาบางครอบครัวที่มีวัว ควาย หลายตัวจะไม่ใช้ที่นาทั้งหมด โดยจะเหลือไว้บางส่วนสำหรับไว้ใช้ให้วัว ควาย กินหญ้า ส่วนผู้ที่มี วัว ควายไม่มาก ก็จะไม่เหลือที่นาไว้แต่จะให้วัว ควายกินหญ้าตามคันเหมือง หรือสันดอนทุ่งนาเวลาผ่านไปมา จะเห็นวัวควาย แพะเล็มหญ้าอยู่เป็นระยะ ๆ

นอกจากนี้ที่นาบางส่วนก็จะเห็นชาวบ้านเหลือไว้เพื่อใช้ปลูก พืชผักสวนครัว เช่น พริก ข้าวโพด แตงกวา ฟักทอง เป็นต้น นายสมบุรณ์ เรือนคำ, (สัมภาษณ์, 12 มิ.ย. 47) กล่าวว่า “...การปลูกพืชผักสวนครัวในที่นาเพื่อเป็นรายได้เสริมเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งให้แก่ครอบครัว ที่เหลือยังได้แบ่งปันญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านด้วย คือเขาให้เราเราก็ต้องให้เขานั้นแหละ...” ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนบ้านในชุมชนถือเป็นแบบอย่างที่ดีและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่ดำรงอีกอย่างหนึ่งของคนในชุมชน

นอกจากนี้การที่บ้านกิ้วแลน้อยเป็นชุมชนที่ตั้งมานานเกือบ 300 ปี จึงทำให้มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าในทางวัฒนธรรมอยู่หลายแห่ง อาทิเช่น วัดกิ้วแลน้อย ที่นายสมบุรณ์ เรือนคำ กล่าวต่ออีกว่า “...สิ่งที่สำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชุมชน คือวัดกิ้วแลน้อย ซึ่งเป็นศาสนสถานที่คนในชุมชนใช้เป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจ พบปะพูดคุย

แลกเปลี่ยนข้อความคิดเห็น ทำให้เกิดความสามัคคีกัน รวมทั้งความเก่าแก่ของวัดที่มีมากกว่า 150 ปี...” “หากถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านนอกจากจะได้ชื่นชมงานไม้แกะสลักแล้วยังสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและความเก่าแก่ของวัดได้อีกมากมายหลายเรื่องทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ความเป็นมาของวัดและวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่มีการประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ กลับไป...”

นอกจากวัดแล้วภายในชุมชนบ้านกิ้วแลน้อย ยังคงมีบ้านเรือนที่เก่าแก่หลายหลังมีอายุเป็น 100 กว่าปีขึ้นไป ลักษณะเป็นบ้านทรงไทยล้านนาแบบไม่มีกาแล ยกใต้ถุนสูงเป็นบ้านที่ ชาวบ้านสร้างกันเอง หลังคามุงด้วยกระเบื้องแผ่นเล็ก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ดินขอ” มีความกว้างประมาณ 4 นิ้ว ความยาวประมาณ 6 นิ้ว ตรงด้านบนที่ใช้เกี่ยวกับไม้กั้นฝ้า (ไม้ระแนง) ของโครงหลังคาจะมีลักษณะโค้งงอเข้ามาเล็กน้อย ฝายบ้านมีลักษณะเป็นไม้ชาวบ้านเรียกว่า “ฝาเข้า” มีลักษณะพิเศษ คือไม่ต้องใช้ตะปูในการสร้างบ้าน เรือนดังกล่าวมีอยู่ให้เห็นอยู่โดยทั่วไปในชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ขายยึดตัวหนังสือมากดูไม่ดี บ้านกิ้วแลน้อยเป็นผู้ที่มีฝีมือในเชิงช่าง โดยเฉพาะช่างไม้ ยามว่างเว้นจากการทำนาก็จะทำการซ่อมแซมอยู่เสมอจึงทำให้บ้านคงสภาพที่อยู่มาจนถึงปัจจุบัน และการที่บ้านเรือนดังกล่าวยกใต้ถุนสูงเช่นนี้ ซึ่งเจ้าของบ้านสมัยก่อนจะใช้ไม้ไผ่เป็นเล่ม ๆ มากันใต้ถุนบางส่วนแบบห่าง ๆ เพื่อใช้เป็นคอกให้วัว ควาย ได้พักผ่อนตอนกลางคืน และไม้ที่นำมาทำกันนี้ยังสามารถใช้เป็นราวให้ไก่ได้พักผ่อนตอนกลางคืนได้ด้วย แต่มาในปัจจุบันคนในชุมชนได้ใช้ใต้ถุนบ้านดังกล่าวเป็นที่ทำไม้แกะสลักจึงได้แยกคอกวัว ควายและไก่ออกมาไว้นอกตัวเรือนเป็นสัดส่วน

สิ่งสำคัญและทรงคุณค่าทางการศึกษาเรียนรู้ของบ้านกิ้วแลน้อยอีกสิ่งหนึ่งคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวบ้านกิ้วแลน้อยได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นสิ่งดึงดูดใจมาก คือ ศิลปหัตถกรรมไม้แกะสลัก ที่ถือว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมของชาวบ้านเพราะมีการสืบทอดมานานกว่า 40 ปี จัดได้ว่ามีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ผู้ที่สนใจงานศิลปหัตถกรรมไม้แกะสลักสามารถเยี่ยมชมแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาได้

ผลิตภัณฑ์แกะสลักของกลุ่มงานหัตถกรรมไม้แกะสลัก นอกจากสวยงามแล้วยังมีราคาค่อนข้างถูกเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งผลิตอื่น แต่มีลักษณะสวยงาม มีความประณีตกว่าแหล่งผลิตอื่น ๆ

4.1.7.3 การรวมกลุ่มของชาวบ้านกิ้วแลน้อย

ชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยมีการรวมกลุ่มต่างๆ ด้วยกันหลายกลุ่มดังนี้

(1) กลุ่มฌาปนกิจ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2520 โดยทุกครัวเรือนในหมู่บ้านเป็นสมาชิก มีการออมเงินเพื่อนำไปเป็นกองทุนเพื่อร่วมในพิธีศพของสมาชิกในหมู่บ้าน

(2) กลุ่มผู้สูงอายุ จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2540 สนับสนุนการจัดตั้งโดยโรงพยาบาล สันป่าตอง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการออมเงินมากขึ้น โดยมีการออมเงินของสมาชิกภายในกลุ่มให้สมาชิก มีการกู้ยืมระยะเวลาการชำระเงินคืน 3 เดือน

(3) กลุ่มออมทรัพย์วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านกิ้วแลน้อย จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2541 สนับสนุนโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการออมทรัพย์ของกลุ่มผลิตไม้แกะสลักของชุมชน เพื่อให้สมาชิกกลุ่ม สามารถมีสิทธิในการใช้ไม้หวงห้ามในการแกะสลักได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และยังเป็นกรรวมกลุ่มเพื่อสืบทอดอนุรักษ์ หัตถกรรมการแกะสลักของหมู่บ้าน ปัจจุบันมีสมาชิก 95 คน ภายในกลุ่มมีการดำเนินงาน ในลักษณะสหกรณ์

(4) กลุ่มสหกรณ์หัตถกรรมผลิตไม้สันป่าตองจัดตั้งเมื่อ พ.ศ. 2518 เพื่อให้สมาชิก กลุ่มมีสิทธิสามารถใช้ไม้หวงห้ามในการแกะสลักได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ปัจจุบันมีสมาชิก ทั้งหมด 125 คน มีการระดมหุ้นและจัดตั้งกลุ่ม มีการดำเนินการในรูปแบบ สหกรณ์

(5) กลุ่มเกษตรกรพึ่งตนเอง จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2543 โดยองค์กรพัฒนาชุมชน (NGO) มีสมาชิกทั้งหมด 30 คน จัดตั้งเพื่อรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร โดยใช้เงิน กลุ่มเป็นการลงทุนหมุนเวียน และจำหน่ายผลิตภัณฑ์หรือสินค้าให้กับสมาชิกโดยใช้เงินเชื่อ

4.1.7.4 การถ่ายทอดภูมิปัญญา

การเรียนรู้หรือภูมิปัญญาของชาวบ้านกิ้วแลน้อยความสามารถในการทำไม้แกะสลักของชาวบ้านในชุมชนกิ้วแลน้อยที่ประกอบอาชีพนี้ ได้รับการเรียนรู้และถ่ายทอดมาจาก บรรพบุรุษที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในอาชีพนี้ ได้ให้การถ่ายทอดมาสู่ลูกหลานญาติ พี่น้องและผู้สนใจเป็นระยะเวลากว่า 40 ปี ลักษณะของผลงานที่ปรากฏออกมาสะท้อนให้เห็นถึง วิถีชีวิต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ตามยุคสมัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยผลงานจะแสดงออกด้านฝีมือที่ประณีต สวยงาม มีรูปแบบที่หลากหลาย แต่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ท้องถิ่น

การทำไม้แกะสลักได้มีการรวมกลุ่มผู้ที่มีฝีมือดีมีประสบการณ์ในการทำงาน นอกจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันแล้ว ยังเป็นการพัฒนาความคิด รูปแบบ และฝีมือ ทำให้งานที่ออกมาดีขึ้น ยังเป็นแบบอย่างและเป็นการกระตุ้นให้ลูกหลาน และผู้ที่สนใจอาชีพนี้ ให้เห็นถึงคุณค่า ความสวยงาม และหันมาใส่ใจเรียนรู้ ฝึกฝนในอาชีพนี้อย่างจริงจัง ในการ รวมกลุ่มนี้ยังมีผลดีต่อการประกอบอาชีพ คือ การมีอำนาจในการต่อรองในราคาสินค้าและวัตถุดิบ

และบางครั้งมีผู้มาติดต่อว่าจ้างกลุ่ม ช่างที่มีฝีมือในชุมชนไปทำการแกะสลักบานประตูหรือ สิ่งประดับภายในโบสถ์ วิหาร ของวัดต่างๆ ในชุมชนใกล้เคียง ต่างอำเภอ หรือ ต่างจังหวัด ทำให้มีการทำงานประสานกันได้อย่างรวดเร็ว เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชนรุ่นหลังนอกจากนี้ยังเปิด โอกาสให้ลูกหลานหรือผู้ที่สนใจในอาชีพนี้เข้ามาศึกษาเรียนรู้และถ่ายทอดให้ทุกชั้นตอนด้วยความ เต็มใจโดยไม่คิดค่าเล่าเรียน

การถ่ายทอดอาชีพแกะสลักไม้จากผู้ประกอบอาชีพในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีความ ตั้งใจที่จะถ่ายทอดความรู้และอาชีพนี้ไปยังลูกหลานหรือผู้ที่สนใจในอันที่จะนำไปประกอบอาชีพ จะสอนโดยไม่คิดค่าเล่าเรียนจะทำการถ่ายทอดให้ทุกชั้นตอนอย่างละเอียด เริ่มตั้งแต่การรู้จัก เครื่องมือแกะสลัก การใช้ การดูแลรักษา ขั้นตอนการแกะสลัก วัตถุดิบที่นำมาแกะสลักและ คุณลักษณะของวัตถุดิบเป็นต้น สำหรับ พ่อ – แม่ หรือญาติพี่น้องที่ประกอบอาชีพนี้อยู่แล้วจะ ให้ การสนับสนุนและถ่ายทอดในอาชีพนี้อย่างเต็มที่

โดยผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจะใช้เวลาในการเรียนรู้ประมาณ 3- 6 เดือน ซึ่งขึ้นอยู่กับระยะเวลา ความสนใจ ตั้งใจที่จะเรียนรู้ ในวิธีการแกะสลักหลังจากนั้นก็เริ่มลงมือแกะสลัก เอง โดยมีผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดคอยชี้แนะดูแลแก้ไขให้ในบางครั้ง ในระยะแรกๆก็ยังคงแกะสลักใน บริเวณบ้านของผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอด จนเกิดความชำนาญในการแกะสลักทุกชั้นตอนรวมถึง การดูแลรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือการแกะสลักและเทคนิคต่างๆ แล้วจึงแยกไปแกะสลักยังบ้านของ ตนเองหรือที่อื่นเพื่อไปฝึกฝนให้เกิดความต่อเนื่องด้วยความอดทน ปรับปรุงพัฒนาฝีมือตนเอง อยู่เสมอ เช่น นางสาวพร ทองจ้ำม, (สัมภาษณ์, 20 พ.ค. 44) กล่าวว่า “.....แต่เดิมนั้นเป็น ช่างเสริมสวยแต่พอมามาแต่งงานกับสามีที่บ้านกิ้วแล่น้อยแห่งนี้ก็เรียนแกะสลักจากสามีจนเกิดความ ชำนาญและสามารถประกอบเป็นอาชีพได้.....” และ นายสมบุญ เรือนคำ กล่าวว่า “.....ได้รับการ ถ่ายทอดจากลุง พอมีความชำนาญบ้างก็ไปรับจ้างแกะสลักเป็นช่างสร้างโบสถ์ – วิหารกับช่าง เพื่อนบ้านตอนแรกๆ ได้รายได้เดือนละ 500 – 600 บาท ได้ฝึกฝนฝีมือขึ้นเรื่อย ๆ.....” นางเรณู ดงคำฟู , (สัมภาษณ์ 20 มิ.ย. 47) กล่าวว่า “.....ได้รับการถ่ายทอดจากพี่ป้า น้ำ อา และ ผู้เฒ่าผู้แก่ ที่เคยทำไม้แกะสลักมาก่อนตอนเล็กๆก็จะวนเวียนวิ่งเล่นบ้าง ดูเขาแกะสลักบ้าง คิดว่า ซึมซับเหมือนกันนะ พอโตมาก็อยากเรียนและเรียนได้ค่อนข้างเร็วและดีด้วยแต่ต้องคอยทำไป ยี่งนานวันจึงจะเกิดความคล่องแคล่ว จนสามารถทำเป็นอาชีพได้...” และนายโท สิทธิมูล, (สัมภาษณ์, 25 มิ.ย. 47) กล่าวว่า “...ได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์หลายคนแล้วจนแกะสลักเป็น และชำนาญ ถ้าเป็นวัยรุ่นจะถ่ายทอดได้เร็วกว่าผู้ใหญ่ แต่ปัจจุบันเด็กๆส่วนใหญ่จะมุ่งเรียน หนังสือ ไม่ค่อยมีใครที่สนใจจะ มาเรียนแกะสลักและทำเป็นอาชีพ...” จะเห็นว่าการถ่ายทอด ทางภูมิปัญญานั้นได้มีการเรียนรู้ ถ่ายทอดและพัฒนาตลอดเวลา ผู้ถ่ายทอดพยายามที่จะถ่ายทอด

ในภูมิปัญญาของตนเองอย่างเต็มที่ ผู้รับการถ่ายทอดหรือเรียนรู้ก็มีความอดทน เพียรพยายามที่จะฝึกฝนอย่างเต็มความสามารถที่จะยึดเป็นอาชีพต่อไป

อย่างไรก็ตามการประกอบอาชีพไม้แกะสลักยังคงมีอยู่ต่อไป ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ ผู้ครอบครัวผู้ชุมชน สำหรับผู้ที่รักอาชีพอิสระมีความสนใจทางด้านการทำงานไม้แกะสลัก ผู้ที่สามารถทำได้ต้องมีใจรักงานที่ต้องใช้ทั้งศิลป์และศาสตร์ มีความอดทน มีความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนมีการพัฒนาฝีมือและรูปแบบในงานแกะสลักไม้อยู่เสมอ

นอกจากนี้ทางกลุ่มยังได้ให้ความร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ ในชุมชนหรือบุคคลภายนอก ด้านการให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ เช่น ออกร้านแสดงสินค้า และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก สาธิตการแกะสลักไม้ ตลอดจนเข้าร่วมแข่งขันทักษะการแกะสลักไม้ แข่งขันผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักจนได้รับรางวัลชนะเลิศหลายรางวัลจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม นอกจากนี้ผู้ประกอบอาชีพไม้แกะสลักจะได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพไม้แกะสลักแล้วยังไม่ละเลยที่จะปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์การใช้ไม้อย่างประหยัดมีคุณค่าและได้ประโยชน์สูงสุดในขณะเดียวกันด้วย

อาชีพแกะสลัก ไม้ยังคงมีต่อไปอีก เนื่องจากปัจจุบันมีผู้นิยมและส่งเสริมงานหัตถกรรมในท้องถิ่น จึงทำให้คนในชุมชนรู้สึกภูมิใจในผลงานและอาชีพของตนเอง และได้พยายามถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาให้แก่ลูกหลานให้ได้ ถึงแม้ลูกหลานจะมีเวลาค่อนข้างจำกัด แต่พ่อแม่ก็ไม่ได้ละความพยายามที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนเอง

4.1.7.5 มิตรไมตรีของคนในชุมชน

ด้วยลักษณะพื้นฐาน โครงสร้างทางสังคมเป็นแบบระบบเครือญาติและยังเป็นสังคมชนบทอยู่ จึงทำให้คนในชุมชนบ้านกัวแลน้อยเป็นมิตรต่อกันและคนแปลกหน้า ชาวบ้านกัวแลน้อยเป็นคนมีจิตใจโอบอ้อมอารีรักใคร่ปรองดองกัน อยู่กันอย่างพี่น้อง ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอ หากเมื่อมีคนแปลกหน้าหรือนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในหมู่บ้านชาวบ้านก็จะรู้สึกแปลกใจบ้างแต่ก็รู้สึกยินดีที่มีคนเดินทางเข้ามาและต้อนรับด้วยความเต็มใจให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะช่วยได้ลักษณะนิสัยของผู้หญิงชาวบ้านกัวแลน้อยก็เหมือนกับผู้หญิงชาวล้านนาทั่วไป คือค่อนข้างใจง่าย เรียบร้อย พุดเพราะ และเป็นแม่หย้าแม่เรือน

จากการที่ผู้ศึกษาได้พูดคุยกับกลุ่มสตรีที่ทำไม้แกะสลัก พบว่าหากมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาชาวบ้านทุกคนก็ยินดีต้อนรับ และต้องการให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังหมู่บ้านของตน เพราะเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาก็สามารถจำหน่ายไม้แกะสลักที่มีอยู่ให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ได้ขายไม้แกะสลักแล้วยินดีที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมไม้แกะสลัก ขนบธรรมเนียมประเพณีและเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับหมู่บ้านเท่าที่จะตอบได้ชาวบ้านจะรู้สึกภูมิใจ

ที่มีคนให้ความสนใจ ใครู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนและพร้อมที่จะให้ความ ร่วมมือในการที่จะ พัฒนาและส่งเสริม ชุมชนของคนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ด้านความปลอดภัยในชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยไม่เคยปรากฏว่ามีการก่อเหตุหรือ อาชญากรรมร้ายแรงอันใดเลย มีแต่ความสงบเรียบร้อยตลอดมาและในหมู่บ้านก็มีศูนย์ฝ่ายปกครอง ของตำบลบ้านแม่ ที่มีการสำรวจความประพฤติของคนในชุมชนโดยมีผู้ใหญ่บ้านกิ้วแลน้อย คือ นายโสพิน มณีวรรณ เป็นประธานและโครงสร้างทางสังคมของบ้านกิ้วแลน้อยเป็นระบบเครือญาติ โดยที่แต่ละบ้านก็ได้ช่วยกันสอดส่องดูแลความผิดปกติอยู่เสมอ หากมีอะไรที่ไม่ชอบมาพากล ชาวสารก็จะถูกกระจายภายในหมู่บ้าน และรีบแจ้งให้ผู้นำชุมชนให้ทราบทันที นับว่าหมู่บ้าน กิ้วแลน้อยมีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวในระดับสูงพอสมควร

4.1.8 การแกะสลักไม้ในหมู่บ้านกิ้วแลน้อย

4.1.8.1 ประวัติความเป็นมาของไม้แกะสลักบ้านกิ้วแลน้อย

บ้านกิ้วแลน้อย หมู่บ้านหัตถกรรมไม้แกะสลักถือว่าเป็นแหล่งศิลปหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่และเป็นแหล่งกำเนิดของงานแกะสลักไม้มากกว่า 40 ปี

ชุมชนบ้านกิ้วแลน้อยสืบสานงาน ไม้แกะสลักโดยเริ่มต้นจาก พ่อบุญมี ท้าวปินตา มีบ้านเดิมอยู่ที่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้มาแต่งงานกับแม่เลขา สุจา และตั้งรกรากอยู่ที่ บ้านกิ้วแลน้อยแห่งนี้เมื่อ ปี พ.ศ. 2497 ซึ่งขณะนั้นบ้านกิ้วแลน้อยเป็นหมู่บ้านที่ทุกรันการ การคมนาคมไม่สะดวกเหมือนเช่นปัจจุบัน ครอบครัวพ่อบุญมีมีฐานะยากจนจึงได้คิดริเริ่มอาชีพ แกะสลักช้างที่ได้สืบทอดวิชาจากบิดาเป็นระยะเวลา 10 ปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 ได้มีการติดต่อ ซื้อขายงานแกะสลักไม้ให้กับร้านนารายณ์ภัณฑ์ และห้างเซ็นทรัลที่กรุงเทพมหานคร ทางร้าน นารายณ์ภัณฑ์ได้ส่งสินค้าแกะสลักของพ่อบุญมีเข้าประกวดปรากฏว่า ได้รับรางวัลชนะเลิศใน ครั้งนั้น หลังจากนั้นพ่อบุญมีได้ถ่ายทอดความรู้ทางการแกะสลักให้กับชาวบ้านกิ้วแลน้อย เพื่อให้มีความรู้และมีรายได้จุนเจือครอบครัว ต่อมาพ่อคำป็น ทองตัน ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านขณะนั้น ได้เล็งเห็นว่าอาชีพแกะสลักไม้เป็นอาชีพหนึ่งที่สามารถทำรายได้ให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านได้ดีจึง ให้ พ่อต้น ธรรมรังษี ซึ่งมีความรู้ทางจิตรกรรม ประติมากรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจิตรกรรม ลายไทย พุทธประวัติวรรณคดีต่าง ๆ มาสอนเสริมทักษะให้แก่ชาวบ้านจนเกิดความชำนาญการ แกะสลักได้พัฒนาและถ่ายทอดไปยังชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ในชุมชนยังมีบุคคลที่ชาวบ้านในหมู่บ้านบ้านกิ้วแลน้อยเคารพนับถือ คือ นายโสพิน มณีวรรณ อายุ 56 ปี ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน และนายบุญรัตน์ จันทร์วงศ์

อายุ 56 ปี ซึ่งเป็นมัคทายกของวัด ช่างแกะสลักที่มีฝีมือในหมู่บ้าน ได้แก่ นายอินฉวย ถึงปอง อายุ 58 ปี มีประสบการณ์ด้านการแกะสลักประมาณ 20 ปี และแม่เลขา ท้าวปิ่นตา อายุ 72 ปี ที่สืบทอดและสานต่อการแกะสลักของพ่อบุญมี ท้าวปิ่นตา ผู้เป็นสามีมาจนถึงปัจจุบัน บุคคลเหล่านี้นับว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญของหมู่บ้านที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ทางด้านการแกะสลักให้กับลูกหลานและคนทำงานในกิจการซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านสืบต่อไป

การทำไม้แกะสลักของชาวบ้านกัวแลน้อยในสมัยก่อนเป็นการทำเพื่อการยังชีพโดยจะทำในยามว่างหรือหลังจากการทำไร่มาเสร็จแล้ว แต่เดิมชาวบ้านที่ทำไม้แกะสลัก ส่วนใหญ่จะหาไม้ที่มีอยู่ในชุมชนใกล้เคียงมาทำไม้แกะสลัก และไม้ที่นำมาแกะสลักมีทั้งเศษไม้ ตอไม้ รากไม้ และซากไม้เก่า ๆ ที่ถูกไฟเผา เป็นต้น หรืออาจจะมีการซื้อบ้างเล็กน้อยจากเพื่อนบ้านที่นำมาขาย และได้ทำต่อๆ กันมาจนลูกหลานได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน นอกจากนี้ยังได้รับการพัฒนาฝีมืออย่างต่อเนื่อง มีขั้นตอนและวิธีการผลิตที่น่าสนใจ โดยอาศัยทั้งงานด้านศิลปะการวาดรูปผสมผสานเข้ากับศิลปะแกะสลักไม้เข้าด้วยกันซึ่งกระบวนการผลิตนั้นจะละเอียดซับซ้อนเป็นขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การรู้จักเครื่องมือแกะสลัก การใช้ การดูแลรักษา ขั้นตอนการแกะสลัก วัสดุคิบที่นำมาใช้แกะสลักและคุณภาพของวัสดุคิบ เป็นต้น ลูกหลานที่มีความสนใจมีความคิดสร้างสรรค์หรือมีพรสวรรค์และมีใจรักอาชีพนี้จะสามารถรับการถ่ายทอดได้ดีและเรียนรู้ได้ในระยะเวลาอันสั้น ตลอดจนพัฒนาฝีมือและรูปแบบที่หลากหลายยิ่งขึ้น ส่วนเนื้อหาในผลงานจะแสดงออกถึงการสะท้อนวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ตามยุคตามสมัยออกมาในผลงานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เน้นสืบสานวัฒนธรรม รวมทั้งมีความละเอียด ความประณีต สวยงาม ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ในผลงานแต่ละคน แสดงถึงเอกลักษณ์ของไม้แกะสลักบ้านกัวแลน้อย อาศัยทักษะความชำนาญประกอบการชี้แนะแก้ไขจากผู้ประกอบอาชีพรุ่นก่อน ๆ จึงได้สั่งสมสืบทอดมายัง คนรุ่นหลังที่ไม่ใช่ใคร ๆ ก็ทำได้ นางศรีวรรณ นวลสุดา, สัมภาษณ์ 12 มิ.ย. 47 และนางศรีวรรณ นวลสุดา ได้กล่าวต่ออีกว่า “...อย่างของพวกเราที่นี่มีเอกลักษณ์ในงานเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใคร ถ้าเห็นจะรู้ได้เลยว่าทำที่นี้อย่างช้านี้โดดเด่นมากเพราะทำมานานจะมีลักษณะยื่นก้านเท้า อวบอ้วน น่ารัก ต่างจากของลำพูนจะแบน ๆ ใช้ไม้ไม่น้อยกว่าของเราถ้าส่วนสูงของช่างเท่ากันกับของเรา ผู้ซื้อของเราจะให้ราคาดีกว่า...”

การประกอบอาชีพไม้แกะสลักของคนในชุมชนบ้านกัวแลน้อย มีผู้ประกอบอาชีพนี้ประมาณ 125 คน ยึดอาชีพแกะสลักไม้เป็นอาชีพหลักประมาณ 110 คน โดยมีการรวมกลุ่มชื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านกัวแลน้อยและกลุ่มสหกรณ์ผลิตไม้สนป่าตอง นายโสพิน มณีวรรณ, (สัมภาษณ์, 24 พ.ค. 47) จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบอาชีพไม้แกะสลักของชุมชน ด้านการศึกษาของผู้ประกอบอาชีพนี้ปรากฏว่าส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4

วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ประกอบอาชีพ สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อายุของผู้ประกอบอาชีพอยู่ระหว่าง 30 - 70 ปี อายุเฉลี่ยของผู้ประกอบอาชีพนี้อยู่ระหว่าง 40 ปี และส่วนใหญ่เป็นชายมากกว่าหญิง ผู้ประกอบอาชีพนี้ส่วนใหญ่มีครอบครัวมีลูก 1 - 2 คน ผู้มีอายุมากก็มีประสบการณ์ในการทำงานมากไปด้วย โดยประสบการณ์การทำงานของผู้ประกอบอาชีพไม้แกะสลักในชุมชนอยู่ระหว่าง 12 - 35 ปี

อาชีพแกะสลักไม้ดังกล่าวได้สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนโดยทั่วไป ซึ่งอัตราค่าจ้างในการรับจ้างในงานแกะสลักไม้ ชาย 200 บาทต่อคนต่อวัน หญิง 120 บาทต่อคนต่อวัน เนื่องจากลักษณะงานการแกะสลักของเพศชายจะเป็นการแกะสลักไม้ท่อน ส่วนเพศหญิงส่วนมากจะเป็นขั้นตอนการตกแต่ง รายได้จากการแกะสลักเฉลี่ย 6,000 - 7,000 บาทต่อคนต่อเดือน ซึ่งเป็นรายได้ที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่งนางศิวพร ทองจ๋าม , (สัมภาษณ์, 20 พ.ค. 47) กล่าวว่า “...รายได้ของอาชีพแกะสลักดีมากคิดว่าอาชีพก่อสร้างไม่เหน็ดเหนื่อยคิดว่าทำนา เป็นอาชีพอิสระไม่มีใครมาสั่งมาบังคับเพราะนั่งแกะสลักอยู่กับบ้านสบาย ๆ และยังสามารถทำงานบ้านได้และรับส่งลูก ๆ ไปโรงเรียนได้อีกด้วย...” และนางเรณู คงคำฟู กล่าวเสริมว่า “...รายได้จากการประกอบอาชีพแกะสลัก ไม้เนื้อเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอยู่ได้โดยเฉลี่ย 36,000 บาท ต่อปีต่อคน เนื่องจากเป็นรายได้ที่สม่ำเสมอต่างจากการทำนาซึ่งมีรายได้เพียงปีละครั้งเท่านั้น”

ในการแกะสลักไม้ยังได้มีการรวมกลุ่มผู้ที่มีฝีมือดีมีประสบการณ์ในการทำงานเข้ามาทำงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อพัฒนาความคิด รูปแบบและฝีมือ ทำให้ชิ้นงานที่ออกมามีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จนได้รับรางวัลหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของตำบลบ้านแม่ ทำให้เป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป ซึ่งในขณะที่ทำงานก็ได้ทำเป็นแบบอย่าง แนะนำชี้แนะให้เกิดการพัฒนาจากฝีมือช่างรุ่นเก่าๆ จึงทำให้เกิดการเชื่อมโยงถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่คนรุ่นหลังได้เป็นอย่างดี นายโสพิน มณีวรรณ (สัมภาษณ์ 12 มิ.ย. 47) “...ต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะให้มาดูงานไม้แกะสลักของชุมชนช่างในหมู่บ้านจะได้ภูมิใจในผลงานของพวกตน คนรุ่นใหม่ก็จะเกิดความสนใจและจะได้สืบทอดต่อไป...” นางศิวพร ทองจ๋าม กล่าวเสริมว่า “...พวกตนอยากจะจัดให้มีการท่องเที่ยวในหมู่บ้านและพวกเราจะสอนทำไม้แกะสลักให้นักท่องเที่ยวเพื่อให้ไม้แกะสลักในหมู่บ้านจะได้สืบทอดและเป็นที่ยอมรับไปไกลๆ...”

4.1.8.2 ไม้ที่ใช้ในการแกะสลัก

(1.1) แหล่งวัตถุดิบ

การวางแผนการผลิตของกลุ่มจะเป็นไปในลักษณะการวางแผนร่วมกันเพื่อจัดหาปัจจัยการผลิตหลักของกลุ่ม คือ ไม้สัก มีการประชุมเกี่ยวกับการระดมทุนเพื่อจัดซื้อวัตถุดิบ จากนั้น

ประธานกลุ่ม จะทำการติดต่อซื้อจากสวนป่าซึ่งจัดหาโดยสำนักงานป่าไม้อำเภอสันป่าตอง และจากสวนป่าของ นางกฤษเพชร ทรงศรีเอี่ยม ตำบลพระบาทวัดดวง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง

จากการสัมภาษณ์ การสนทนาและซักถามจากกลุ่มงานหัตถกรรมไม้แกะสลัก และสมาชิกส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า การประกอบอาชีพแกะสลัก วัตถุดิบหลักที่นำมาแกะสลักได้แก่ ไม้ นอกจากนี้ยังมีวัตถุดิบรองที่ใช้ในกระบวนการตกแต่งอีก เช่น จี๊ปิด กาวลาเทกซ์ ฯลฯ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1) วัตถุดิบหลัก

ไม้สัก ผลิตภัณฑ์แกะสลักของร้านค้ากลุ่มฯ ทั้งหมด แกะสลักมาจากไม้สัก โดยนำส่วนของลำต้น โคนต้น และราก มาทำการแกะสลักเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ช้าง โขลงช้าง เจ้าแม่กวนอิม นางเงือก นางกนิรี เป็นต้น โดยผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทั้งหมด ใช้ไม้สักในการแกะสลัก ในส่วนของสมาชิกกลุ่มบางรายมีการใช้ไม้สักและไม้ชนิดอื่นเป็นวัตถุดิบด้วย

ไม้จำฉา หรือไม้จามจรี เป็นไม้ที่กลุ่มฯ ไม่ได้ใช้ในการแกะสลัก แต่มีสมาชิกบางรายนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการแกะสลัก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30 ของไม้ที่สมาชิกนำมาใช้ในการผลิตทั้งหมด ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ช้างต่างๆ เช่น ช้างอึ่ง หรือช้างที่ใช้เป็นแก้วอเล็ก โต้ะแก้ว กระจ่าง เป็นต้น ภาพตัวอย่างไม้ที่ 4.2

ตัวอย่างไม้สัก

ตัวอย่างไม้จำฉา

รูปภาพที่ 4.2 ตัวอย่างไม้ที่ใช้ในการแกะสลัก

1.1.2) วัตถุดิบรอง

วัตถุดิบรองที่ใช้ในการตกแต่งผลิตภัณฑ์แกะสลัก ซึ่งได้แก่ จี๊ปิด กาวลาเทกซ์ กาวใส ไขขัดเคลือบเงา สี

ไม้โมกมัน เป็นไม้ที่เป็นส่วนประกอบของการทำซ้างแกะสลัก โดยนำมาใช้
ทำเป็นส่วนของงาช้างเพียงอย่างเดียวซึ่งในปัจจุบันจะซื้อในแบบงาช้างสำเร็จรูป

จี้ปิด เป็นจี้เดี่ยวบดละเอียดใช้ในการทำกรอด ปะ หรือซ่อมแซมรอยแตก
ของไม้หรือผลิตภัณฑ์

กาวลาเทกซ์ เป็นวัตถุดิบชนิดหนึ่งที่ใช้ร่วมกับจี้ปิด เพื่อนำไปอุดหรือ
ซ่อมแซมรอยแตกของไม้ที่มีรอยค่อนข้างลึก

กาวใสแห้งเร็ว เป็นวัตถุดิบที่ใช้ผสมจี้ปิด เพื่อนำไปอุดหรือซ่อมแซม
รอยแตกของไม้เช่นเดียวกับกาวลาเทกซ์

ไขขัดเคลือบเงา (Wax) ใช้ในการตกแต่งขัดเงาผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักให้มีความ
เงางาม โดยมากใช้กับงานแกะสลักซ้างโขลงหรือซ้างขอน

สีน้ำ เป็นวัตถุดิบในการตกแต่ง ส่วนมากใช้สีน้ำสีดำ หากต้องการผลิตภัณฑ์ที่
มีสีน้ำตาลก็จะมีการผสมสี มีสีดำ และสีแดง ในสัดส่วน สีดำประมาณ 3 ซ้อน โຕ้ะ และสีแดง 0.5
ซ้อน โຕ้ะ กับน้ำ 1 กระละมั่ง ซึ่งนำมาผสมกันแล้วนำไปทาบนผลิตภัณฑ์ การทาสีขึ้นอยู่กับความ
ต้องการของลูกค้า ซึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจะไม่มีกรทาสี จากการกล่าวของ นายสมบุญ เรือนคำ
และสมาชิกกลุ่ม (สัมภาษณ์, 13 มิ.ย. 47)

นอกจากนี้ไม้ที่กลุ่มจัดซื้อจะอยู่ในช่วงเวลาต่าง ๆ ดังนี้

1. ไม้สัก กลุ่ม จะทำการจัดซื้อปีละ 1 ครั้ง ซึ่งจะจัดซื้อในช่วงตั้งแต่เดือนตุลาคม
จนถึงประมาณเดือนเมษายนของปีถัดไป ซึ่งกลุ่มจะไม่ทำการจัดซื้อไม้ในช่วงฤดูฝน เนื่องจาก
คุณภาพของไม้ในช่วงฤดูฝนมีคุณภาพต่ำ กลุ่มจะจัดหาไม้สักเพื่อทำการกักตุนเพื่อการผลิต
โดยราคาไม้สักจากองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ราคาลูกบาศก์เมตรละ 15,000 บาท หากเป็นไม้สักที่
ทางกรมป่าไม้อนุโลมให้สามารถใช้ได้ ไม้สักที่ถูกไฟเผา หรือส่วนโคน หรือต่อไม้สัก ซึ่งจะนำมา
ขายไม้สักที่มีคุณภาพค่อนข้างดีมีราคาลูกบาศก์เมตรละ 7,000 บาท สำหรับไม้สักที่ไม่ค่อยมี
คุณภาพราคาลูกบาศก์เมตรละ 4,000 บาท

2. ไม้ฉำฉาหรือไม้จามจุรี มีช่วงเวลาการจัดหาเช่นเดียวกับไม้สัก ราคาลูกบาศก์
เมตรละ 3,000 บาท โดยจะมีพ่อค้าจากอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และพ่อค้าจากที่ต่างๆ นำมา
จำหน่ายในหมู่บ้าน

3. ไม้โมกมัน ส่วนมากจะเป็นการซื้อไม้โมกมันที่ทำเป็นงาช้างสำเร็จรูป สามารถ
หาซื้อได้ตลอดทั้งปีตามต้องการ ราคาของงาช้างจะอยู่ในช่วงราคา 1บาท จนถึง 1.50 บาทต่อชิ้น
ขึ้นอยู่กับขนาดของงาแต่ละชิ้น ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านจะเป็นผู้ทำการผลิต และจำหน่ายให้
สมาชิกกลุ่มเพื่อนำไปใช้เป็นส่วนประกอบผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก

4. จี๊ปัด หรือจี๊เลื่อยละเอียด สามารถซื้อได้ตลอดทั้งปีราคา กิโลกรัมละ 50 บาท ซึ่งซื้อจากร้านค้าของสมาชิคนำมาจำหน่ายหรือร้านค้าในอำเภอหางดง

5. กาวลาเทกซ์ สามารถจัดซื้อได้จากร้านค้าในหมู่บ้าน ราคากระป๋องละ 50 บาท

6. กาวใสแห้งเร็ว สามารถจัดซื้อได้จากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ในราคา กระป๋องละ 35 บาท

7. ไขขัดเคลือบเงา (Wax) สามารถจัดซื้อได้จากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ในราคา กระป๋องละ 70 บาท

8. สีนํ้า เป็นวัตถุดิบอีกชนิดหนึ่งที่สามารถจัดซื้อได้จากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ในราคากระป๋องละ 50 บาท

จากการศึกษา พบว่า ถึงแม้กลุ่มงานหัตถกรรมไม้แกะสลักจะมีการเลือกซื้อไม้ตามช่วงเวลา ฤดูที่เหมาะสมแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากกลุ่มไม่สามารถเลือกลักษณะของไม้ที่ต้องการได้ จึงทำให้บางครั้งประสบปัญหาด้านวัตถุดิบที่นำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และการแก้ไขก็เป็นที่ไปค่อนข้างยากเนื่องจากกลุ่มไม่สามารถซื้อไม้ได้เอง

จะเห็นว่าการหาไม้สักที่จะนำมาเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาชีพแกะสลักขณะนี้ยังหาได้และเพียงพอต่อการประกอบอาชีพในชุมชนอยู่ ไม้สักจึงเป็นวัตถุดิบที่สำคัญสำหรับอาชีพแกะสลักของชาวบ้านในชุมชน แต่ทางราชการไม่อนุญาตให้นำไม้สักมาแกะสลักในโรงงานที่มีอยู่ในชุมชนบ้านกัวแลน้อย อนุญาตให้เฉพาะชาวบ้านที่ประกอบอาชีพนี้จัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพแกะสลักหรือก่อตั้งเป็นรูปสหกรณ์เท่านั้น

4.1.8.3 กระบวนการและขั้นตอนการแกะสลักไม้

กระบวนการแกะสลักไม้มีขั้นตอนดังนี้

1. จัดหาไม้เพื่อการผลิต ไม้ที่ใช้ในการแกะสลักของกลุ่มจะเป็นไม้สักที่ทำการซื้อจากสวนป่า หรือองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ในส่วนของสมาชิกกลุ่มๆ มีการใช้ไม้สักเป็นส่วนใหญ่ มีการใช้ไม้จามจูรี และไม้ซี้เหล็กในบางครั้ง ซึ่งทำการซื้อมาจากสวนป่า หรือจากคั้นสักที่ถูกไฟเผาของชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียง

2. การออกแบบ จะพิจารณาจากลักษณะท่อนไม้แต่ละท่อน หากไม้ที่ได้เป็นลักษณะไม้แผ่นจะสามารถทำการแกะสลักได้ไม่หลากหลายมากนัก โดยมากจะทำการแกะสลักเป็นช้างโขลง ส่วนท่อนไม้ ยังต้องมีการพิจารณาลักษณะของไม้แต่ละลักษณะของไม้แต่ละท่อนที่นำมาทำการแกะสลัก เนื่องจากไม้แต่ละท่อนที่ได้มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น ไม้ท่อนส่วนลำต้นส่วนโคนต้น ส่วนรากหรือกิ่ง เป็นต้น ซึ่งไม้ท่อนแต่ละส่วนจะไม่สามารถแกะสลักได้ทุกผลิตภัณฑ์

ไม้ท่อนส่วนลำต้นส่วนมากจะนำมาแกะสลักรูปเทพเจ้า หรือสัตว์ในวรรณคดี ส่วนโคนต้นสามารถแกะสลักเป็นหน้าซ่าง เจ้าแม่กวนอิมนั่ง ส่วนรากหรือกิ่ง สามารถแกะเป็นซ่าง โขลงซ่าง ซึ่งรูปแบบการแกะสลักนอกจากจะพิจารณาในส่วนของลักษณะไม้แล้ว ยังพิจารณาลักษณะของเนื้อไม้ด้วย หากเนื้อไม้เป็นรู หรือมีรอยแตก จะทำให้รูปแบบเป็นไปในอีกลักษณะหนึ่ง เช่น หากไม้ไม่มีรูหรือรอยแตก สามารถแกะสลักเป็นซ่าง โขลงต่อกัน แต่หากไม้เป็นรูอาจจะแกะสลักซ่างเป็น โขลงเว้นส่วนที่เป็นรูนั้นไป ซึ่งอาจเรียกอีกอย่างว่าการ แกะสลักซ่าง โขลง เนื่องจากไม้ที่แกะสลักจะมีรูหรือมีโขลงนั่นเอง ซึ่งในบางครั้งอาจต้องทำการตัดไม้เป็นแผ่นบางๆ เพื่อทำการแกะสลัก จากนั้นอาจมีการฉลุไม้เพื่อให้่ายในการแกะสลัก ซึ่งต้องจ้างคนใน หมู่บ้านที่มีเลื่อยเพื่อตัดไม้เป็นแผ่น และจ้างฉลุไม้ โดยในส่วนของกลุ่มจะมีการพิจารณาร่วมกันของสมาชิกกลุ่มตามลักษณะการพิจารณาเบื้องต้น และลงมติในการแกะสลักไม้แต่ละท่อนจากนั้นกลุ่มจะจ้างช่างแกะสลักตามรูปแบบที่กลุ่มได้ตกลงไว้ในส่วนของสมาชิกแต่ละคนจะเป็นผู้ออกแบบการแกะสลักด้วยตนเองซึ่งขึ้นอยู่กับฝีมือและประสบการณ์ของสมาชิกแต่ละคน

3. การวาดแบบ ในขั้นตอนนี้ช่างที่แกะจะเป็นผู้วาดแบบด้วยตนเอง โดยใช้สีเมจิกหรือปากกาสี วาดลงบน ไม้ที่จะทำการแกะสลัก โดยจะวาดเป็นโครงคร่าวๆ ให้ได้ลักษณะรูปแบบหรือเส้นสำหรับแกะสลัก การวาดแบบบนไม้แผ่นจะสามารถวาดแบบลงบนแผ่นไม้ได้ทีเดียวทั้งหมด แต่หากเป็นการแกะสลักไม้ท่อนส่วนมากช่างแกะสลักจะวาดแบบลงบนเนื้อไม้ ทีละรูปแบบแล้วทำการแกะสลัก เนื่องจากพิจารณารูปแบบเนื้อไม้ที่เหลืออยู่บนท่อนไม้หลังจากแกะสลักรูปแบบแรกไปแล้วเพื่อพิจารณาถึงความกลมกลืน หรือความต่อเนื่องของรูปแบบที่จะทำการวาดแบบเพื่อแกะสลักในครั้งต่อไป

4. การแกะสลัก ช่างจะใช้ค้อน กับสิ่วหลายขนาดในการแกะสลักในครั้งแรกช่างจะใช้สิ่วขนาดใหญ่ในการแกะสลักเพื่อแกะเนื้อ ไม้ให้ได้ตามรูปแบบที่วาดไว้ จากนั้นจะใช้สิ่วขนาดเล็กเพื่อทำการแกะสลักในส่วนของรายละเอียด เมื่อเสร็จแล้วจะทำการขัดผิวไม้ด้วย เครื่องปัด ซึ่งเป็นเครื่องสว่านเจาะ แต่เปลี่ยนจาก หัวสว่านเป็นหัวแปรงขัด เพื่อให้ผิวไม้ที่ แกะสลักมีผิวเรียบมากขึ้น หรืออาจใช้กระดาษทรายขัดผิวร่วมด้วย

5. การตกแต่ง เป็นการเพื่อเก็บรายละเอียดของเนื้องาน ไม่ว่าจะเป็นการตกแต่ง ลวดลายโดยใช้สิ่วขนาดเล็กขูดหรือทำให้เกิดลวดลายบริเวณผิว เช่น การแกะสลักซ่าง จะมีการตกแต่งผิวหรือรอยขุ่นบนผิวซ่าง ซึ่งมีการทำลวดลายบนผิวซ่าง 2 ลักษณะ คือการทำลวดลาย บนผิวซ่างโดยทำลวดลายไปในทิศทางเดียวกัน มักจะทำการตกแต่งลวดลายกับผลิตภัณฑ์ประเภทซ่าง ซ่าง โขลงที่ทำด้วยไม้แผ่น เนื่องจากไม่ต้องการรายละเอียดของลวดลายมากนัก และการตกแต่งลวดลายแบบไขว้ จะตกแต่งกับผลิตภัณฑ์ประเภทซ่าง ซ่าง โขลงที่แกะสลักจากท่อนไม้ รากไม้ ซึ่งมีขนาดใหญ่

ทำการตกแต่งลดรายละเอียดกว่าการตกแต่งไปในทิศทางเดียวกัน โดยจะแกะเนื้อผิวไม้ไปตามลักษณะของชิ้นงานให้ได้ลักษณะที่เหมือนจริงมากที่สุด ในขั้นตอนนี้ช่างบางรายจะใช้เครื่องพ่นไฟซึ่งใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิง ในการเผาผิวนอกของผลิตภัณฑ์เพื่อกำจัดเศษไม้เล็ก ๆ ที่มีลักษณะเหมือนขนจะทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีผิวเรียบ การขัดก็เป็นวิธีการตกแต่งอีกรูปแบบหนึ่งโดยใช้อุปกรณ์คือเครื่องเจาะสว่าน โดยเปลี่ยนหัวสว่านออกแล้วใส่แกนหัวปิดและใส่หัวปิด ซึ่ง หัวปิดมีอยู่ 2 ชนิดคือ หัวปิดแบบหัวแฉี และหัวปิดแบบกระดาศทรายเบอร์ 80 ซึ่งหัวปิดแฉี จะใช้ขัดหรือปิดงานในที่ไม่ต้องการอาศัยความละเอียดมากนัก เช่น ใช้ขัดหลังจากการแกะหุ่นต่าง ๆ เมื่อขัดหยาบเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงจะใช้หัวปิดกระดาศทรายอีกครั้งเพื่อให้การขัดที่มีความละเอียดเพิ่มมากขึ้น และในการขัดขั้นสุดท้ายจะใช้กระดาศทรายเบอร์ 0 ซึ่งมีความละเอียดใช้ขัดครั้งสุดท้ายอีกครั้ง นอกจากนี้ในขั้นตอนการตกแต่งยังมีอีกหลายขั้นตอน เช่น ไล่งาช้าง การทำตา เป็นต้น

6. การตกแต่งสี ในขั้นตอนนี้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ จะไม่มีการตกแต่งด้วยสีโดยมากจะเป็นผลิตภัณฑ์ของสมาชิกบางราย โดยการตกแต่งสีจะขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของลูกค้าแต่ละรายสีที่ช่างแกะสลักใช้ในการทาสีจะเป็นสีน้ำ โดยมากจะใช้สีดำในการตกแต่งเพียงอย่างเดียวบางรายต้องการได้ผลิตภัณฑ์สีน้ำตาล ช่างแกะสลักจะตกแต่งสีดำผสมด้วยสีแดง ในอัตราส่วนสีดำ 3 ส่วน โด๊ตะ ต่อสีแดง 0.5 ส่วน โด๊ตะ จากนั้นจะนำผลิตภัณฑ์ไปทำการตากแดดให้แห้ง เมื่อสีแห้งจะนำมาล้างด้วยน้ำเปล่า จากนั้นขัดด้วยเครื่องขัดผิว หรือกระดาศทราย ซึ่งเมื่อถึงขั้นตอนนี้จะได้ผลิตภัณฑ์ซึ่งมีลักษณะเป็นสีด้าน หากต้องการให้มีความเงางามเป็นมัน ต้องทาด้วยน้ำยาเคลือบเงา (Wax) อีกครั้ง ภาพตัวอย่างขั้นตอนและกรรมวิธีการผลิตหัตถกรรมไม้แกะสลัก ที่ 4.3

จัดหาไม้เพื่อการผลิต

ออกแบบพิจารณาจากท่อนไม้

วาดแบบลงบนไม้

การแกะสลัก

ตกแต่งเก็บรายละเอียด

ตกแต่งสี

รูปภาพที่ 4.3 ขั้นตอนและกรรมวิธีการแกะสลัก

จะเห็นว่าขั้นตอนในการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักของกลุ่มงานหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านกิ้วแลน้อย ที่สมาชิกนำไปผลิตนั้นมี ขั้นตอนที่เป็นระบบระเบียบทำให้ชิ้นงานออกมาดีมีคุณภาพและแสดงออกถึงความเป็นชุมชนได้เป็นอย่างดี หากสังเกตจะพบว่างานหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นแต่ละชิ้นมีเอกลักษณ์ซึ่งสะท้อนแนวความคิดและวิถีชีวิตของคนในชุมชน (นายบรม ก้อนแก้ว, สัมภาษณ์ 13 มิ.ย. 47)

สำหรับขั้นตอนการให้คำแนะนำการทำไม้แกะสลักนั้นส่วนใหญ่แล้วพบว่ามีการให้คำแนะนำในขั้นตอนการแกะสลักไม้หลายประการ เริ่มตั้งแต่การแนะนำในการหาวัตถุดิบที่นำมาใช้แกะสลัก นายโท สิทธิมูล(สัมภาษณ์ 25 มิ.ย.47) กล่าวว่า “ถ้าเป็นไม้สัก ควรใช้ไม้สักที่แห้งสนิทมาแกะสลัก ไม้ชนิดอื่นก็เช่นเดียวกัน เมื่อแกะสลักเสร็จแล้วยังไม่แห้งก็นำไปอบหรือผึ่งให้แห้งก่อน แล้วค่อยนำมาตกแต่งผิว ทาสี มิฉะนั้นอาจขึ้นรา ทำให้คุณภาพของงานลดลง และ

ราคาต่ำด้วย...” “นอกจากนี้ การพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ก็เป็นสิ่งสำคัญ ดังที่ นายสมบูรณ์ เรือนคำ, (สัมภาษณ์ 13 มิ.ย. 47) กล่าวว่า “...คนซื้อ คงจะเบื่อรูปแบบเก่า ๆ นอกจากจะคิดรูปแบบใหม่ ๆ ขึ้นมา...” และนางเรณู คงคำฟู (สัมภาษณ์ 20 มิ.ย. 47) กล่าวว่า “...ควรมีการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ กว่าที่มีอยู่ มีความประณีต มีความเป็นธรรมชาติมากขึ้น ผลิตภัณฑ์ไม่ต้องมีขนาดใหญ่ ทำให้มีขนาดเล็กลงใส่ฝ่มือ ความละเอียดลงไปก็จะทำให้ราคาดีขึ้น...” และ นางกันตริ คงเย็น กล่าวว่า “...การบรรจุหีบห่อผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสม สะดวกในการซื้อและออกร้านแสดงสินค้าในงานต่าง ๆ เพื่อแนวทางประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก ถิ่นนับว่าเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพได้ดีอีกทางหนึ่ง...” นางสิวพร ทองจ้ำม (สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 47) กล่าวว่า “...ส่วนมากจะแนะนำรูปแบบที่ตลาดต้องการ เช่น ไม้ใช้ไม้ขนาดใหญ่มาแกะเป็นรูปช้าง ทำอย่างไรให้เหมือนช้างจริงอย่างขนาดช้างเล็ก ๆ 4 - 5 นิ้ว ขายได้ 4 - 5 ร้อยบาทในปัจจุบัน เมื่อก่อน 4 - 5 นิ้วขายได้ราคา 40 - 50 บาท เอาไว้ที่ศาลพระภูมิ ถ้าแกะช้างให้เหมือนช้างจริง ๆ เหมือนจะเดินได้แบบนี้จะทำให้ได้ราคา...”

แรงงานและการจ้างงานของกลุ่มงานหัตถกรรมไม้แกะสลัก

กลุ่มงานหัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านกิ้วแลน้อยมีการซื้อวัตถุดิบ คือ ไม้สักสำหรับการแกะสลัก แต่กลุ่มได้ให้สมาชิกนำไปแกะสลักเป็น 2 ลักษณะ คือ แกะตามรูปแบบและราคาที่ได้ตกลงกันไว้เมื่อสมาชิกทำการแกะสลักเสร็จก็จะนำมาส่งที่ร้านค้าเพื่อการจำหน่ายต่อไป และการนำไม้ไปแกะสลักเองแล้วนำผลิตภัณฑ์แกะสลักที่ทำการแกะสลักเสร็จแล้วมาฝากขายที่ร้านค้า กลุ่ม 1 เดือนต่อ 1 ชิ้น

การจ้างงานของกลุ่มงานหัตถกรรมไม้แกะสลัก

การจ้างงานของกลุ่มงานหัตถกรรมไม้แกะสลัก จะจ้างเป็นรายชิ้นผลิตภัณฑ์จะคิดค่าจ้างในการแกะสลัก การตกแต่งทำลวดลาย รวมอยู่ในการคิดค่าจ้างของผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้น ช่วงที่กลุ่มงานหัตถกรรมไม้แกะสลักจ้างทำการผลิตจะต้องแกะสลักและตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้ผลิตภัณฑ์พร้อมจำหน่าย อัตราค่าจ้างขึ้นอยู่กับลักษณะขนาดความยากง่าย ระยะเวลาในการแกะสลัก และความละเอียดของชิ้นงานแต่ละชิ้น โดยกลุ่ม จะทำการตกลงอัตราค่าจ้างกับช่างที่แกะสลักก่อนทำการแกะสลัก ซึ่งสามารถจำแนกอัตราค่าจ้างแกะสลักตามประเภทของผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มงานหัตถกรรมไม้แกะสลักจ้างผลิตมีดังนี้

เจ้าแม่กวนอิมนั่ง	อัตราค่าจ้างแกะสลักต่อชิ้นงาน	4,500 – 5,000 บาท
เจ้าแม่กวนอิมยืน	อัตราค่าจ้างแกะสลักต่อชิ้นงาน	4,500 – 5,500 บาท
นางเงือก	อัตราค่าจ้างแกะสลักต่อชิ้นงาน	3,000 – 4,200 บาท
นางร้อยมัลลย์	อัตราค่าจ้างแกะสลักต่อชิ้นงาน	3,100 บาท
กินรี	อัตราค่าจ้างแกะสลักต่อชิ้นงาน	2,700 – 4,500 บาท

พระพิฆเนศ อัตราค่าจ้างแกะสลักต่อชิ้นงาน	2,700	บาท
ช้างขอน อัตราค่าจ้างแกะสลักต่อชิ้นงาน	600	บาท
หัวช้าง อัตราค่าจ้างแกะสลักต่อชิ้นงาน	750	บาท
ช้างโพลง อัตราค่าจ้างแกะสลักต่อชิ้นงาน	300 – 500	บาท

นอกจากนี้ในส่วนของสมาชิกยังมีการจ้างงานในบางกระบวนการผลิต ได้แก่ การตัดไม้ท่อนเป็นแผ่นเพื่อนำไปทำการแกะสลัก อัตราค่าจ้างแผ่นละ 40 ถึง 50 บาท ค่าจ้างฉลุแผ่นไม้ อัตราค่าจ้างแผ่นละ 50 บาท ค่าจ้างตกแต่งลวดลายผิวหนังช้าง ชุดละ 10 ถึง 55 บาท ขึ้นอยู่กับขนาดและจำนวนตัวช้างที่ทำการตกแต่งลวดลาย ค่าจ้างลงสีผลิตภัณฑ์ รายวัน 120 บาทต่อคน ค่าจ้างตกแต่งลวดลายบนผิวช้าง รายวัน 150 บาท ต่อวัน ค่าเลื่อยไม้เป็นแผ่น มีสมาชิกกลุ่มรับจ้างเลื่อยไม้ 2 ราย 30 ถึง 60 บาท ต่อแผ่น ค่าฉลุไม้แผ่น มีสมาชิกกลุ่มงานหัตถกรรมไม้แกะสลักรับจ้างทำการฉลุไม้จำนวน 1 ราย อัตราค่าจ้างฉลุไม้แผ่นละ 30 ถึง 50 บาท ภาพตัวอย่างการจ้างงานที่ 4.4

เจ้าแม่กวนอิมยืน

นางเงือก

นางร้อยมาลัย

กินรี

พระพิฆเนศ

ช้างในรากไม้

หัวช้าง

ช้างในโพลงไม้

รูปภาพที่ 4.4 ตัวอย่างการจ้างงานของกลุ่ม

4.1.8.4 ประเภทของงานแกะสลัก

ในการแกะสลักแต่ละครั้งชิ้นงานแต่ละชิ้นขึ้นอยู่กับชิ้นไม้เป็นสำคัญทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ออกมามีความสวยงามที่แตกต่างกัน โดยผลิตภัณฑ์สามารถจัดแบ่งได้ 3 ประเภทหลักๆ ได้แก่

(1) รูปแกะสลักข้าง เป็นการแกะสลักข้างในอริยาบทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น นั่ง ยืน เดิน เป็นต้น ซึ่งมีทั้งการแกะสลักตัวเดียว หรือแกะสลักเป็นโหลข้าง ซึ่งสามารถจำแนกผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทได้ดังนี้

รูปแกะสลัก โขลงข้างในป่า จะเป็นการแกะสลักโดยใช้ไม้ท่อน รูปแบบผลิตภัณฑ์จะมีลักษณะเป็น โขลงข้างในป่า ซึ่งมีต้นไม้อื่นๆ เช่น กวาง เป็นองค์ประกอบ

รูปแกะสลักรูปเหมือนข้าง เป็นการแกะสลักไม้ให้เป็นรูปข้างที่มีลักษณะยืนหรือแสดงอาการปฏิกิริยาต่างๆ ทั้งท่าก้าวเดิน ท่าขงวง หรือสามารถเรียกอีกอย่างว่า ซ่างลีลา ซึ่งสามารถมองรายละเอียดของตัวข้างได้รอบทิศทาง รูปแบบของการแกะสลักมีทั้งลักษณะข้างตัวเดียว หรือข้างแม่ลูก

รูปแกะสลักข้างขอน จะเป็นการแกะสลักข้างในขอนไม้ หรือรากไม้ โดยจะแกะสลักเป็นตัวข้างในลักษณะนูนสูง ให้เห็นเพียงด้านข้างของข้างเพียงด้านเดียว การแกะสลักมักจะแกะสลักข้างเป็นจำนวนเลขคี่ เช่น 3 ตัว 5 ตัว เป็นต้น ซึ่งจำนวนของข้างที่ทำการแกะสลักขึ้นอยู่กับรูปแบบ และขนาดของไม้ที่แกะสลัก

รูปแกะสลักข้าง โพลง มีรูปแบบการแกะสลักคล้ายกับข้างขอน แต่จะเป็นการแกะสลักข้างในลักษณะที่เห็นความลึกของชิ้นงานที่มากกว่าการแกะสลักข้างขอน

รูปแกะสลักข้าง งัดซุง เป็นการแกะสลักข้างในรูปแบบของข้างที่ทำกิจกรรมงัดซุง หรือลากซุง ซึ่งมีการแกะสลักควายข้างซึ่งทำหน้าที่บังคับข้าง มีการแกะสลักทั้งแบบนูนสูงให้เห็นลวดลายเพียงด้านเดียว เช่นเดียวกับการแกะสลักข้างขอน และการแกะสลักแบบลอยตัว ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นองค์ประกอบของตัวข้างทั้งหมดถือว่าเป็นอีกผลิตภัณฑ์ที่แสดงออกถึงวิถีความเป็นอยู่ของไทยอีกรูปแบบหนึ่ง

รูปแกะสลักหัวข้าง เป็นการแกะสลักจากท่อนไม้ให้เป็นรูปหัวข้าง มีองค์ประกอบเพียงส่วนใบหน้าของข้าง มีหู มีงวง และมีงา มีการแกะสลักทั้งแบบหัวข้างหน้าตรง และหัวข้างด้านข้างภาพ ตัวอย่างงานแกะสลักประเภทข้างคุณภาพ ที่ 4.5

รูปแกะสลักโขลงช้างในป่า

รูปแกะสลักเหมือนช้าง

รูปแกะสลักช้างในรากไม้

รูปแกะสลักช้างโพลง

รูปแกะสลักช้างลากซุง

รูปแกะสลักหัวช้าง

รูปที่ 4.5 งานแกะสลักประเภทช้าง

(2) รูปแกะสลักเทพเจ้า และสัตว์ในวรรณคดี เช่น เจ้าแม่กวนอิม พระพิฆเนศ นางเงือก กินรี เป็นต้น การแกะสลักทั้งในรูปแบบการแกะสลักแบบลอยตัวซึ่งสามารถมองเห็นองค์ประกอบได้รอบทิศทาง และแบบนูนสูง ซึ่งจะแกะสลักเนื้อไม้ให้เห็นรายละเอียดเพียงด้านเดียว โดยสามารถจำแนกรายละเอียดของแต่ละผลิตภัณฑ์ได้ดังนี้

รูปแกะสลักเจ้าแม่กวนอิม เป็นการแกะสลักไม้ท่อนที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ ซึ่งจะทำให้สามารถทำการแกะสลักเจ้าแม่กวนอิมในหลายอิริยาบถ เช่น เจ้าแม่กวนอิมในท่านั่ง และทำยืน เป็นต้น โดยจะมีประกอบเป็นมังกร

รูปแกะสลักพระพิฆเนศ เป็นการแกะสลักเทพเจ้าที่มีลักษณะมีหัวเป็นช้าง ร่างกายเป็นคน ซึ่งมีทั้งในรูปแบบของการนั่งและการยืน เช่นเดียวกับเจ้าแม่กวนอิม

รูปแกะสลักเทพเจ้าชกลกขีว เป็นการแกะสลักในรูปของเทพเจ้าเงินในลักษณะทำยืน มีหนวดเครายาว แต่งตัวในเครื่องแบบเงินโบราณ

รูปแกะสลักนางเงือก เป็นการแกะสลักนางเงือกตามลักษณะในวรรณคดีของไทยส่วนมากจะแกะสลักเป็นนางเงือกในท่านั่งบนโขดหิน อาจมีท่าทางที่มีลักษณะแตกต่างกัน เช่น นางเงือกคิดพิณ เป็นต้น การแกะสลักนางเงือกส่วนมากจะมีลวดลายประกอบ คือ ลายดอกบัว

รูปแกะสลักกินรี เป็นสัตว์ในวรรณคดีไทยอีกตัวหนึ่งซึ่งนิยมทำการแกะสลัก โดยจะมีการแกะสลักทั้งกินรี และกินรา ในอริยาบทในท่ายืนและท่ายืน

รูปแกะสลักนางร้อยมาลัย เป็นการแกะสลักไม้ท่อนให้เป็นรูปของหญิงไทยโบราณ แต่งกายชุดไทย นุ่งผ้าถุงห่มสไบ นั่งพับเพียบร้อยมาลัย ภาพตัวอย่างการจ้างงานประเภทเทพเจ้าดูภาพ ที่ 4.6

รูปแกะสลักเจ้าแม่กวนอิม

รูปแกะสลักพระพิฆเนศ

รูปแกะสลักเทพเจ้าชกลกชีวะ

รูปแกะสลักนางเงือก

รูปแกะสลักกินรี

รูปแกะสลักนางร้อยมาลัย

รูปที่ 4.6 งานแกะสลักประเภทเทพเจ้า

(3) รูปแกะสลักทิวทัศน์ชนบท เป็นการนำไม้ท่อนในส่วนของกิ่ง หรือราก นำมาแกะสลักเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และบ้านเรือนไทยในสมัยก่อน การทำนา การค้าขาย เป็นต้น ภาพตัวอย่างงานแกะสลักประเภททิวทัศน์ชนบทดูภาพที่ 4.7